

Hva er lyrikk?

Exfac 270807

Platon i *Staten* (bok 3)

- Tre typer fortelling
- => Grunnlag for å skille ut tre litterære modi (måte) – storgenre

epikk

lyrikk

drama

Litterær tekst

- system av betydninger – ikke sansbart objekt på samme måte som bilder, malerier, musikk
- => Språk – forståelse
- => Dikt har en intersubjektiv status; hører hjemme mellom mennesker

Poesi

- Gr. Poiesis (lage, skape)
- Kan gjenfinnes i all diktning uansett genre
- Språk ladet med mening

AVSENDER – MOTTAKER

Kjennetegn på lyrisk diktning

NB! Konvensjoner, ikke krav

- Musikalitet og visualitet (ofte vers)
- Nærhet mellom den talende og det omtalte
- Korthet
- Betydningstetthet
- Selvrefleksivitet

Musikalitet

- Eldste kriteriet på lyrikk
- 'lyra', som betyr lyre; i antikken ble betegnelsen brukt om sang til lyrespill
- I dag: i populærmusikken
 - definerte rytmer
 - lekenhet i forhold til språkets klang

Det rytmiske og visuelle

- Northrop Frye (kanadisk litteraturforsker)
- **Babble**: rytmiske og musikalske aspekter i et dikt; rim, rytme, assonans og ordspill
- **Doodle**: visuelle og typografiske aspekter; linjedeling, strofeoppbygging og diktets poetiske bilder

Fra gresk:

- Melos
- Opsis

Knyttet til noe sansemessig

- I tidligere diktning hadde uttrykksmåtene, f.eks. Det musikalske, en **mnemoteknisk funksjon** (lære teksten utenat).

- En kvinne ved navn Sapfo, bodde på øya Lesbos i Hellas ca. 600 år før Kristus
- Skrev sangbare dikt
- **Sentrallyrikk:** lyrikkens evne til å gi språk til fundamentale menneskelige erfaringer

- I mye samtidspoesi er det få musikalske virkemidler, men bildet mer sentralt
 - Poetiske bilder og typografi

Frie vers

- Den motiverte linjedelingen

Det mest åpenbare kjennetegnet på
moderne lyrikk

- Ofte erstatter de grafiske virkemidlene
de musikalske.

=> Muliggjør en meningsproduksjon som ikke er begrenset av ordene alene.

Nærhet mellom den talende og det omtalte

- Det lyriske jeg
- Også når det ikke er et eksplisitt "jeg" i diktet
- Uttaler seg ofte i presens
- Romantiske tradisjonen: egnet til å uttrykke enkeltindividets følelser

NB Jeg-instansen kan ikke alltid forstås
som en psykologisk person!

-f.eks. kan diktet stå fram som en direkte
refleksjon i nået

Hvem snakker jeget til?

- Den lyriske tiltalen forutsetter en hypotetisk situasjon

Jonathan Culler: apostrofe (fra retorikken)– henvende seg til en fraværende eller død person

- Ikke uten videre overførbar til dagliglivet (underliggjøring)

Korthet

- Relativt nytt kriterium på det lyriske
- Lyrikk betyr ikke alltid det samme som "dikt"
- Også episk, fortellende dikt
- Fremstille en enhetlig intens stemning.

Betydningstetthet

- Samspill mellom henvisning, klang og rytme => røpe det uutsigelige
- Poesien:
 - Står i en magisk tradisjon (babble)
 - Forbundet med gåten (doodle)

=> Meningssammenheng

Når en tekst sier mye med få ord:

- Tolkningsalternativer
- Meningsoverskudd

Selvrefleksivitet

- Som et poetisk kriterium: i etterkant av romantikken, særlig i modernismen
- Poeten selvbevisst forhold til egen uttrykksmåte
- Språket har alltid en dobbel referanse – intertekstualitet
- Skjerpe sansene for språklige nyanser (poeten Mallarmé)

- Motiv
 - diktets konkrete forestilling(er)
- Tema
 - Diktets "egentlige" mening

- Dikt av den norske dikteren Rolf Jacobsen (1907-1994):

Til mitt fotografiapparat, fra diktsamlingen
Sommeren i gresset (1956).